

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 4

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and erro

BO‘LG‘USI TARBIYA FANI O‘QITUVCHILARIDA LIDERLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Qo‘qon davlat universiteti

Pedagogika mutaxassisligi 1-kurs magistranti

Abduraximova Sokinabegim Dilmurod qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘lg‘usi tarbiya fani o‘qituvchilarida liderlik sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari tahlil qilinadi. Ta‘lim jarayonida liderlik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari, metodologik yondashuvlari hamda samarali usul va vositalari yoritilgan. Shuningdek, kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar va innovatsion texnologiyalar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning tashabbuskorlik, mas‘uliyat va boshqaruv qobiliyatini shakllantirish berib o‘tilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, mazkur texnologiyalarni ta‘lim jarayoniga integratsiya qilish o‘qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirishga hamda ularning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qilishi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: Liderlik, tarbiya fani o‘qituvchisi, pedagogik texnologiyalar, kompetensiya, kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar, innovatsion ta‘lim, kasbiy rivojlanish, shaxsiy sifatlar, ijtimoiy faollik, ta‘lim samaradorligi.

Kirish. Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta‘lim tizimi oldiga qo‘yilayotgan talablar tubdan yangilanmoqda. Kundan kunga rivojlanib, ravnaq topib borayotgan zamonda ta‘lim sifati, o‘quvchilarning bilimga bo‘lgan ishtiyoqi, o‘qituvchilarning bilim, ko‘nikma, malaka va ta‘lim berish samaradorligi muhim ahamiyat kasb etmoqda. O‘quv jarayonida o‘qituvchining roli, undagi dars berish qobiliyati hamda sinfni boshqarish – liderlik sifati muhim omillardan biri sanaladi. Ayniqsa, tarbiya fani o‘qituvchisi mutaxassisini tayyorlash, ularni nafaqat bilim beruvchi, balki yetakchi, tashabbuskor va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirish bugungi kunimizning asosiy vazifalaridandir. Shu nuqtai nazardan, bo‘lg‘usi tarbiya fani o‘qituvchilarida liderlik sifatlarini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida qaraladi.

Avvalo liderlik so‘ziga ta‘rif berib o‘tadigan bo‘lsak: liderlik — bu shaxsning boshqalarni maqsad sari yo‘naltira olish, ularni ruhiy jihatdan ilhomlantirish, ta‘sir o‘tkazish va jamoani samarali boshqarish qobiliyatidir. Liderlik odamlarni umumiy maqsadga erishish uchun birlashtirish, ularning imkoniyatlarini ochish va faol harakatga undash jarayoni ham hisoblanadi.

Kurt Lewin liderlikni quyidagi 3 bosqichga ajratadi.

“Avtokratik liderlik — bu rahbar o‘z jamoasi ustidan to‘liq hokimiyatga ega bo‘lgan uslubdir. Bunday holatda barcha qarorlar rahbar tomonidan mustaqil qabul qilinadi, xodimlardan esa buyruqlarga so‘zsiz bo‘ysunish va ularni muhokamasiz

bajarish talab etiladi. Ushbu liderlik uslubi asosan tajribasiz xodimlar bilan ishlaganda yoki inqirozli vaziyatlarda qo'llanishi maqsadga muvofiqdir. Chunki uzoq muddat davomida xodimlarning fikri va mustaqilligining cheklanishi ularning motivatsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Demokratik liderlik. Demokratik (yoki ishtirokchi) liderlik — bu rahbar qaror qabul qilish jarayoniga jamoa a'zolarini jalb etadigan uslubdir. Ko'pincha yakuniy qaror baribir rahbar tomonidan qabul qilinadi, ammo qarorga kelishda guruh a'zolarining fikr va takliflari inobatga olinadi.

Kurt Lewin tadqiqotlariga ko'ra, ushbu uslub umumiy jamoa samaradorligi nuqtayi nazaridan eng samarali hisoblanadi. Biroq demokratik qaror qabul qilish jarayoni ko'proq vaqt talab qilgani sababli, tezkor qaror zarur bo'lgan vaziyatlarda unchalik maqbul bo'lmasligi mumkin.

Erkin liderlik. Erkin liderlik — bu rahbarning aralashuvi minimal darajada bo'lgan, ya'ni qaror qabul qilish vakolati asosan jamoa a'zolariga topshiriladigan uslubdir. Bunday holatda xodimlar o'z faoliyatlarini katta darajada mustaqil ravishda olib boradilar. Mazkur uslub faqat yuqori malakali va kuchli ichki motivatsiyaga ega bo'lgan xodimlar bilan ishlaganda samarali bo'ladi. Ular rejalashtirish, qaror qabul qilish, muammolarni hal etish va vazifalarni mustaqil bajarish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur.

Yuqori darajadagi mustaqillik bunday xodimlar uchun kuchli rag'batlantiruvchi omil bo'lishi mumkin. Biroq yetarli yo'naltirish va nazoratga muhtoj bo'lgan xodimlar uchun bu uslub ish samaradorligining pasayishiga olib kelishi ehtimoli mavjud.”²

Bo'lg'usi tarbiya fani o'qituvchilarida liderlikni rivojlantirish – bu murakkab akmeologik jarayon bo'lib, u shaxsning o'z-o'zini boshqarishi va o'zgalarga ijobiy ta'sir ko'rsatish qobiliyatini birlashtiradi. Liderlik pedagogikada shunchaki boshqaruv emas, balki "xizmat ko'rsatish orqali yetakchilik" tamoyiliga asoslanadi. Tarbiya fani o'qituvchisi uchun liderlikning quyidagi komponentlari ustuvor hisoblanadi:

Kognitiv komponent: Liderlik nazariyalari va boshqaruv psixologiyasi bo'yicha fundamental bilimlar.

Motivatsion-qadriyatli komponent: Jamiyat rivojiga hissa qo'shish istagi va ma'naviy mas'uliyat.

Operatsional-faoliyatli komponent: Qaror qabul qilish, jamoani jipslashtirish va konfliktlarni kreativ hal etish ko'nikmalari.

² Lewins Leadership Style | Kurt Lewin Leadership Styles <https://share.google/Igzsuc7G7dVfoZlwl>

Pedagoglarda ushbu komponentlarni va samarali liderlik qobiliyatlari va sifatlarini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Sababi, dunyo miqyosida eng yetakchi davlatlarning pedagoglari ham mana shu texnologik usullardan foydalangan holda o'z mutaxassislariga aylanib ulgurgan. Biz ham ushbu texnologiyalar bilan samarali ish olib borish orqali o'z maqsadimiz va muvaffaqiyatlarimizga erishishimiz mumkin.

“Situatsion yondashuv asosida liderlik uslubi va boshqaruv vaziyati tabiati tahlili o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik yotadi. Ushbu yondashuv tarafdorlari sifatida R. Stogdill, G. Person, G. Denisson, V. Vrum, P. Yetton, F. Fidler, A. Yago va boshqalarni ko'rsatish mumkin bo'lib, ular liderlikni muayyan voqea yoki vaziyatning mahsuli sifatida talqin etadilar.”³

Bo'lg'usi o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida an'anaviy ma'ruza darslaridan voz kechib, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatli yondashuvlarga asoslangan texnologiyalarni qo'llash samarali hisoblanadi.

Interaktiv va Immitatsion Texnologiyalar. Oliy ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fani metodikasi mashg'ulotlarida quyidagi metodlarni qo'llash liderlik salohiyatini ochishga yordam beradi:

Keys-stadi (Case-study): Real pedagogik nizoli vaziyatlarni tahlil qilish orqali bo'lg'usi o'qituvchi murakkab sharoitda mas'uliyatni o'z zimmasiga olishni o'rganadi.

Roli o'yinlar va Simulyatsiyalar: Talaba o'zini o'qituvchi, maktab direktori yoki ota-ona rovida sinab ko'radi. Bu uning empatiya va kommunikativ liderlik qobiliyatini charxlaydi.

Loyihaviy Ta'lim Texnologiyasi. Talabalarga kichik guruhlarda ijtimoiy-ma'naviy loyihalar (masalan, "Mahalla drayveri", "Ekologik madaniyat haftaligi") ustida ishlash topshiriladi. Bunda har bir talaba navbat bilan "loyiha menejeri" rolini bajaradi. Bu jarayon tashabbuskorlik va strategik rejalashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Raqamli va Innovatsion Texnologiyalar. Zamonaviy o'qituvchi raqamli muhitda ham lider bo'lishi shart. Aralash ta'lim texnologiyasi doirasida vebinarlar tashkil etish, ta'limiy bloglar yuritish va ijtimoiy tarmoqlarda ijobiy ma'naviy kontent yaratish orqali bo'lg'usi o'qituvchilarning "Raqamli liderlik" sifatleri rivojlantiriladi.

Kommunikativ Yondashuv – Liderlikning Asosi sifatida. Tarbiya fani o'qituvchisi uchun nutq madaniyati va notiqlik san'ati asosiy quroldir. Kommunikativ texnologiyalar orqali talabalarda: ishontirish san'ati, samarali

³ Leontev A. A. Psixologiya obshcheniya. Tartu: TGU, 1974.-219 s

muloqot olib borish ko'nikmalari, tanqidiy va kreativ fikrlash qobiliyati, jamoada ishlash va hamkorlik madaniyati, o'z fikrini erkin va aniq ifodalash malakasi, tinglash va tushunish kompetensiyasi, nizolarni konstruktiv hal etish qobiliyati shakllanadi.

“Liderlikning samarali bo'lishiga ta'sir qiluvchi omillar: Liderlik samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq. Ularning asosiylari quyidagilardan iborat: -Liderning shaxsiy xususiyatlari: Liderning qarorlar qabul qilishdagi tezligi, ishonchliligi, kommunikativnessi va emotsional intellekti samarali liderlik uchun muhimdir.

-Guruhning ehtiyojlari va vazifalari: Guruhning maqsadlari, a'zolarining ehtiyojlari va vazifalari liderlik usulini tanlashda muhim rol o'ynaydi.

-Guruhning o'zaro munosabatlari: Guruhdagi o'zaro ishonch, hamkorlik va motivatsiya darajasi liderlikning muvaffaqiyatini belgilaydi.”⁴

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo'lg'usi tarbiya fani o'qituvchilarida liderlik sifatlarini shakllantirish shunchaki qo'shimcha mahorat emas, balki kasbiy zaruriyatdir. Pedagogik texnologiyalarni tizimli qo'llash orqali biz nafaqat dars beruvchi mutaxassisni, balki yangi O'zbekiston yoshlarining ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishga qodir bo'lgan, tashabbuskor va mas'uliyatli pedagog-liderlarni tayyorlashga erishamiz. Bu esa ta'lim samaradorligini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim muhitida pedagog-liderning roli tobora ortib borayotganini inobatga olgan holda, oliy ta'lim muassasalarida liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion metod va texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan lider o'qituvchi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik va mas'uliyat hissini shakllantira oladi. Natijada, bunday yondashuv nafaqat ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi, balki jamiyatda yetuk, raqobatbardosh va yuqori ma'naviyatli avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi. Demak, bo'lg'usi pedagoglarda liderlik sifatlarini rivojlantirish uzluksiz ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi zarur.

⁴ Abdurashidova G. Liderlik va uning turlari: ijtimoiy psixologiyada muhim tushuncha

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – 464 b. (Maqoladagi "Yangi O‘zbekiston" va ta'lim islohotlari qismi uchun).
2. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasbiy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2012. – 450 b. (Pedagogik texnologiyalar va kompetensiyalarni shakllantirish qismi uchun).
3. Ziyomammedov B. Pedagogika. – Toshkent: "O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti, 2006. – 134 b. (Tarbiya fani metodikasi va ma'naviy-axloqiy asoslar uchun).
4. Northouse P. G. Leadership: Theory and Practice. – 8th Edition. – SAGE Publications, 2018. – 528 p. (Liderlik nazariyalari va zamonaviy yondashuvlar qismi uchun).
5. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2008. – 132 b. (Interaktiv metodlar va innovatsion ta'lim texnologiyalari uchun).
6. Lewins Leadership Style | Kurt Lewin Leadership Styles
7. Leontev A. A. Psixologiya obshcheniya. Tartu: TGU, 1974.-219 s
8. Abdurashidova G. Liderlik va uning turlari: ijtimoiy psixologiyada muhim tushuncha

